

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 46.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ, 18. ОКТОБРА (30. ЛИСТОПАДА) 1875.

ГОДИНА III. (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази једном пут недељно. Старији за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ ГЛАВ. № 6; по гл. 3; четврт год. № 1. 50. к. За СРБИЈУ год. № 7; по г. № 3. 50.; четврт № 1. 75. к. За сва друго издање год. № 4; по год. № 4; четврт год. № 2. За остале издања се за ред 5 копчања. Предплата и све наруџбине шаљу се администратору, а доноси уреднику на Цетиње.

ЦЕТИЊЕ, 17. Октобра.

У прошли петак био је у Зубце велики бој, гдје су се усташи ударили са више од хиљаде Турака, Турци сузбијени, далеко су ћерани од усташа, којих је рањено 18, а погинуо није ни један. Турака је пало до 150, сувише посјекали су усташи 50 глава.

— 10. о. м. био је бој у Васојевићима код Буца, који је трајао цијели дан и свршио се са сјјиној победом усташа. Изама погинуло 93 и 75 башбозука. Од усташа 4 вртла и 12 рањених.

— Рањеници из боја у Зубцима били су донесени у Херцег-Нови, гдје их је тамошњи одбор на најљепши начин примио, сјестивно и неговао. Цетињски одбор изаслао је у прошли уторник свога члана г. Симу Поповића у Нови да рањенике види, што је потребно нареди и ако нужно буде на Цетиње превести даде, што је и учињено.

— Добили смо од ов. одбора опширан извјештај о стању и раду сабора до данас као и стању и броју рањеника и пребјеглог народа у Црну Гору. Из њега ће се видети похвални труд и рад одбора као и горестасне потребе, које није дошло да се не извјештају. Извјештај ћемо доијети у наредном листу, који ће у уторак изићи.

— Потписаноме одбору стигли су даље ови пријези:

Благотворителни комитет у Москви ф. 4500. (Ово се урачунава и оних 1000, које је ц. р. генер. консул г. Јонна унапријед послао.)

Главни комитет за бонике и рањенике у Петрограду — — — — — наполеона 350.

Уредништво „Рускога „Мира“ у Петрограду — — — — — 200.

Уредништво „Народни листи“ у Прагу, по други пут — — — — — ф. 400

Гђа Јула П. Рачета у Будви наполеона 5.

Г. Илија Вуковић из Букарешта скупоћу међу тамошња Србља наполеона 8.

Цетиње, 17. Октобра 1875.

Одбор за страд. Херцеговце.

ПРВА ЖРТВА ИТАЛИЈАНСКА.

(За изглед и укор!)

У почетку херцеговачког усташког савеза је паробродом придолазило добровољаца готово стотина. Једно вечеру дошло је на ово место једна друштина састављена од представника различитих народности — ту је био Рус, Пољак, Мађар, Словен, Србин, Немачак из Прусије, Хрват и Италијани — на броју десетина. Италијани су сјешан врло добро — бјеше један од најбољих и четирте године, средњег раста, сивогласног, врло симпатичног медалјоничког погледа, косе, и наусница — а знао се да је из Италије дошао из Милана. Са остала његова дружина надтицаше у Цетиње и јурио је на италијанца тек окусише патње усташа једног Пољака свезуцезоме, јер усташку и вјеру терду одржавајући мученички. Неколико година од ово четврте, то се исто

може рећи о свијем добровољцима у овне — једна међу усташима неки никаквог елемента са стране оне италијанске чете, ако изостави једнога Руса, једнога Француза и једнога Мађара, који су од скоро дошли.

Заста се је дивити овој постојаности и овој објављеној италијанских добровољаца. Пошто бише изнурли тијело своје по вретену херцеговачкијем, ако су савијали у Суторину железнослужни одбор херцеговски лијепе је дочекао и подрепљивао ове изнемогле странце, али ако су морали у Дубровник илести, ту им се нико није ни приближавао већ који турко-ни, да их отргне од племенитог подухећа, а пољезај Дубровника прикупљао је добровољце више него Херцег-Нови, ипак се дамас уз љубоубратина нахола на одабранијех млађиња Италијанаца, која присвојила ствар херцеговачку и зајерила јурије.

Пред четом је конте Карло Фаела, родом из Николе од Романа. Ово је име већ заузело мјесто у историји овога усташка, које му одређују лијепе заслуге његове.

С овом се четом кренуо и Антон Пуваљин из Савна на Зубце кад се устане почеше на ово последне мјесто прикупљати послје боја Утово-направитичког.

У овој броји жарини Пуваљин изоста, е иза дружине јер није могао на ноге од рава добивенијех у превањем прешачењу по крешенима. Другови су га одговорали да се с њима не креће, али пуи поуздања не хтеде изостати.

Али је узлауд духа, вада тијело некоћно изнемага.

Турска посуда из Царине опазн изнемогалог Турца, полети на њен и понесе га жива у тврђу, ће га зајерски Турци ко заа којојим мукама узораше.

Ми близико ову грозну смрт са срцем скрушеним признањем и поштогањем према мученику, чије се име већ сјаје у мученичкостову српском; а ово продијало крви италијанске за српску независност на српској земљи са српском крваљу, св срцем пунијем наје у све то веће и јаче наше братиство са у истина великијем народом Дантовикем, Микеланджоловијем и Гарибалдовикем.

ГАРИБАЛДИ ХЕРЦЕГОВАЧКИЈЕМ УСТАШИМА.

Херцеговачкој краћи и угнетенијем у источној Јеуропи.

Турци мора отићи у Брусу. Саће као вуц, прешао Босфор, пустошења, кољући и црвени сва она прелијера пуцаштва, што нем дамоше Немалце, који бјеху жокла први просвјетитељи Јеуропе. Он нежа већ газити ову чест свијета, која се због њега у неколи илази.

У Брусу с његовијем пороница, с његовијем пљачкама, и с његовијем свирепством, изђе у Малој Азији доста народа да их мучи а упрошћује.

Уставите даље јуначки синови Црне Горе Херцеговине, Босне, Србије, Селације, Мацедоније, Гречије, Епира, Арбаније, Бузарије, и Ружуније. Сви пљате сјајну прошлост; међу вама родило се Леониде, Ахили, Александри, Скендербети и Шаартани.

Немојте се дипломација повјерзавати: ова стора баба без срца одста ће вас препарити! Али су с вама људи од срца и свега свијета; иста Игашка, до данас турска зрајатељница, показала ни је прилозиња и симпатијама једног свог великана, да она има предпоставити савез и благодарност једне конфедерације слободнијех народа савезу распадајућег се царства полујисеца.

Дакле с Турчином пут Брусе: само тако ни ће те се подићи независни и слободни; с ове стране Босфора османски крочиња вада ће вас

на оружје азавитати, и нећете моћи никад одржати свста права човјечија.

На Казрери, 6. Октобра 1875.

Булеве Гарибалди.

КРИТСКА ПОСЛАНИЦА.

Мала краћо у Босни и Херцеговини!

Са великом тугом чујемо да нас органи славенске штање оптужују, да мало осјећамо за јуначку нашу одлуку да извојугете оружнојом руком она наша свста права која од вјекова гали један тиран. Такова оптужба, браћо, не може се бачити на један народ као што је грчки, који узлауд на поточе крви проли, жртвовати синове и ивиње своје, више толико пута разорене куће своје, и поднесе колико се може претрпјети за слободу. Не, браћо, Крићани не може стати равнодушан при препоруци једнога народа јуначкога; критски син незаборавља како су многа браћа славенска у последној трогодишњој вишој борби и или се борила триће сваку невољу; Крићани није заборавио да се понизиле има захвалити Славенима, што се спасавао на хиљаде жене и дјеча, што су удаљављују се из отачаства избјегавали јад и срамоту. Не, браћо што повадисте оружје убојно, Крићани није неблагодаран и осјећа за вашу ствар, и ако ни се до сада риком оружја неодазва, томе је узрок што се и још вама неспридружише све наше војвојине. За то се узирате и неће много проћи, ако се остали ваши сународници у борбу упуште, и онет ће те чути ће се по окрвањенијем нацијем брдица разлијеко одјек убојне трубе.

Слијодите дакле што више можете опирати се Турцину, и несумњајући о нама некојте се обзирати на оно што наше цариградска штања, која се грчком називаје.

С Кид, 5. Септембра 1875.

Критски одбор.

— Загребачке „Н. Новине“ допосе ово значајно савишење о пасану „Видовдана“ прије неколико недеља и сад:

„Нашим је читавица познато, како је конзервативно оријентисан „Видовдан“ трубио у ратну трубу, кад је именовани кабинет Ристичев. Сваки свој чланак завршио је „Видовдан“ са селетим сепсео, Србија мора раји у покоб, мора заратити с портом, јер би иначе „дјеча подвојила о дубави своје мајке“, јер би Срби подвојила о „воздуку Србије“. Сада међутим, пошто је кнез одлустио министарство Ристичево, натерао је „Видовдан“ посве друге жиче. Сада више тај лист у чланку од 8. о. м.: „Наша политичка пруга тако нам је јасно обљежено гвозденем догиком ситуације, да ни ту немамо шта да биромо: обдржавање мира спољашњег, то је за нас не само корисно, већ саставља за нас животни питање“. У листу од 10. о. м. пак више „Видовдан“:

„Србија нека сузмиња крви у својим жилама, ни смо изрод мален, пореских глава, — то су војници — није много, и то је тек народ у оружју, коме би требало да предначи велика стајања војска, коју има Србија не може да уздржава. Можемо ли ни олако преговорјети губитак у неколико десетина хиљада људи — Хрвистела породица, отаца фамилија? А ко може да тврди, да би оваква жртва заиста била од стварне користе за нас? Велике смо крви увјек средатава у руци, да нас на по пута задрже, да наше руке вежу, да нам успјех осујете и за то је довољна само њихова заједничка воља, која располаже с два милиона и више бајонети! Србија мора бити мудра. Она треба да узје оцјенати ситуацију.

Када су три цара абсоутно и по што по то за мир — кака Србија не може бити никако прио- сити. То се тако разумије од себе, да је изишло о томе и говорити“.

Пред мјесец дана ипак пис о је „Видола“ са свак противно.

Д О П И С И.

ТРЕБИЊЕ, 4. Октобра. — Вас ће знатиш одавде гласови, и ако су мало поволни.

Убише на Савиници бијонетима па заклаше аустројског поданика Ивана Рачића из Жупе који је путем гонити на свој товаришњу славу; и су- више једнога владда Италијанаца на Дријеју, и до- нијеше му каву црногорску пашу на дар, главу поперше крајем пута, а дубину одвокуше и у један шкрит башице.

Ферик Шекек паша крену преко Попова на 2. о. и са два своје бригадијера Али пашом и Осман пашом и одведоше 7 табора војске и оне 200 Стоцијана и Љубићана те су били с њима у цртини ове дошли.

Ови последњи придружише се с крвопијана Турцима Боговићима са Слана, те ударише на покорено село Тимир, посјекоме седмину раје, међу којима три прибрана Србина Јовица Токо- вић, Лазо Провицало и Сава Колак, и одгнаше 86 говеди, 840 брва и преко 100 глава виши и мања свиња. За свиње нмав пријетити да ово Турцима није била прва плачка, али су их оне изазвали да није ђунах (грџех) ни свиње плач- кати кад су с власица у каву, ама само да не- би који Турчин руком свињу тако јер би онда — он вели био раж, а отети па продати их а- дла је. Павтали су дакле Тимарици што су зах- тивали предати се Турцима првије него и лудо платити главом и образом; а свијет нека види што Турци и преко вјере и па аман раји раде. Нека се остала раја на ову нечовјечност огледа.

РНСАН, 11. Октобра. — Стиже нова при- помоћ за сиротину и рањенике херцеговачко-бо- санске овоје одбору, а то:

Од поштованог одбора Илочкиг преко г. г. Милоша Јанковића предсједника, и Лазара Нико- лајевића благијаника у новцу е. 80, даље платише мјесечне рате у Расну: Сава Радовић е. 3, Ми- тар и Симо браћа Ђурковић е. 3, г.ђа Јелена Јоска Братичевића из Пераста е. 2. Чини укуп- но е. 88.

За ривенике завоја и свиња покуњених у Перасту од г.ђа Ане А. Брањковића и Марије Ш. Црногорчевића, добила смо једну пуну врећу, ко- ју у Грахово справљамо данас.

Но пошто су свако похвале достојна укуп- на браћа приложници, а особито приједне госпо- ђе перашке, које нам јавства давају, да у њихо- вим и грудима славаско срце бие, то ћемо и и- жена њихова редом као најзаслужнији Српкиња ове побројати:

Ана Брањковић, Марија Црногорчевић, Јелена удова Гузина, Маријета М. Вукосавића, Реџина Ш. Вукосавића, Ана Ђурчића, Јелена удова Ма- заровић, Андријана Монтади, Маријета Чорко, Антонијета Гузина, Паолина Марка Баловића.

Лијена хвала понегути госпођама и свима дароватељима, јер баш сада најбоље нам стиже речени помоћ за вашију нашу браћу. — Са захвалом.

О д б о р.

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

За нужно почитујем јавити свима љубите- лима народности да сам се уз саднише које темше званичне дужности заузео да на свијет издам у Кирилци, опширно и безпристрасно кро- нику свију главних бојева и збојара од почетка па до свршетка херцеговачке буне, назначујући тачно дна, мјесто стварни успјех појединих боје- ва и падање устава на Турке и обратно. Уз ово прави и главни узрок устања, владане раје и поступање турске владе, као муке и патње кје-локупог херцеговачког народа свију три зако- не; а измјерено на своје мјесто које сходно и врло занимљаве пријетбе. Книга је до данас највећа околу шест печатарих табак обичне о- сцине, а колика ће још узрати не знам.

Уредник и издавац СИМО ПОПОВИЋ.

Моја многостручни последи, а при том моја дубока старост неће ми допустити да ову свију у своје вријеме печатану видим, него мудри сва- кога појединог савародњака или друштво ако би желело о свом трошку печатати ју нека се час- прије на мене преко поште обрати, ја ћу му је за приличну цијену и подуслосно уступити.

Требиње, 6. Октобра 1875.

Вук Врчевић.

— Изаша је из штампане десета свеска „СР- БАДИЈЕ“ са овим садржајем:

Текст: „Рице Даме“, новела Александра Пушкина. — „Успомена Јована Грчића — Ми- ленка“, pjesме Ђене Павловића. — „Пуни и Бабурин“, новела Ивана Тургењева. (Продужење). — „О постанку човјечјег рода“, Хевел, превео Станиша. (Свршетак). — „Књижевне приповијетке“, скупио Вук Врчевић. (Продужење). — „Књиже- вни пресуд“, критика на дјело Дучићев: Приа Гора од Савине. — Критика на Грујићеву, Чо- лак-Антићеву и Путићеву „Војну организацију“, од Савине. (Продужење). — „Лука Вукаловић“. — „Стојан Бошковић“. Нове слике.

Слика: „Мићо Љубићина“, вођа херце- говачки. — „Поя Богдан Замонић“ вођа херце- говачки. — „Херцег Нови“ (Castelnovo) у Бо- ки которској. — „Манастир Дужи“ у Херцегови- ни. — „Стојан Бошковић“. — „Херцеговци у засједи“. — „Турски зулуз у Херцеговини 19. Јуна о. г.“

Цијена је листу на годињу 6 ф. а на чет- врт године 1 ф. 50 нов. Претплате се шаље на ову адресу: Administration der „Srbadija“, Wien III, Ungargasse nro 2.

Једнајеста свеска, која ће доијети некола- ко слика из Херцеговине, изиће 26. Октобра. Све свеске, које су до сад изашле, могу се још до- бити.

— Изаша је и 10. свеска „ОТАЏБИНЕ“ са овим садржајем:

1. „Једна ноћ“, приповјетка из казуљ. жи- вота од Ђ. Јакшића. 2. „Нешто из данашње пе- бл“, од Р. Данића. 3. „Васа Респект“, роман Ј. Игњатовића (наставак). 4. „О трг. друштвима“, од М. Кр. Ђорђевића (свршетак). 5. „Кнез Ми- лош“, драма М. М. Максимовића. Дво четврти. 6. „Стеван Душан“, истор. роман Влад. Ђорђевића (свршетак прве књиге „млади краљ“). 7. „Поре- за“, покушај за студију од М. Ракића. 8. „И- сточно питање са војничког гледишта“, од кап. Ј. Дебелак (наставак). 9. „Ђурађ Брањковић“, истор. студија Ч. Мијатовића. Седми чланак. 10. „Кроз Швајцарску“, путничка црта Ва. Ђорђеви- ћа (наставак). 11. „Шала“, pjesма од Ђ. Јак- шића. 12. „Бугари и њихова књижевност“, од Стојана Новаковића. 13. „Глава Шелера“, при- повјетка М. Ђ. Главића (свршетак). 14. „Сани- тетска служба на бојном пољу“ од санитетског мајора дра Ва. Ђорђевића. 15. „Подвизак. Уста- вници и интервенције по дивизијско међународном праву, од Г. Гершића (наставак). 16. „Књиже- вност“. а) „Војна организација Србије“ реферат Ј. Ст. Вилковић (наставак). б) „Три војне ор- ганизације“, од генералшт. кап. Д. Ђурића. в) „Хевелова историја“ постанка у срп. преводу ре- ферат А. Николића. 19. „Библиографија“. Соп- штава књижара браће Јовановића у Панчеву.

„О Р А О“

највећи српски илустровани календар за годињу 1876.

У нашој календарској књижевности је без- пријеран чин, да се српски календар још к томе одоцњен, разграби у 4000 колица за 1 мјесец дана! Тај се чин збои лани са „Орло“ за год. 1875. Које што је као „Орло“ лани стекло у народу тако велика одлина, које пак што га је критика у „Јалору“, „Отачини“ и „Реду“ о- значила као најбоља, најљепши и најјединији српски календар — све то подстакло нас је да порадимо да „Орло“ за 1876 доиста и заслужи тај одзив и тај лијепи глас.

У тој тежини поседла смо формиат „Орло“ за 1876 г., умножили смо брижљиво одбрано сав- ке, постарали смо се, да оне буду у првих у-

мјетинка то врсте у Бечу и Пешти умјетнички цртано и резано, удесили смо му помоћу српских књижевника одбран забаван и поучан садржај, уредили смо га ево и љошним корицама у па- родном духу, и иетнули смо у календарски дно празне листове за башеко издавања и пријави.

„Орло“ за 1876 год. штампан се и изићи ће извесно првих дана мјесеца Октобра 1875 год.

Садржај је „Орлу“ за 1876 г. ево овај: Календарски дно од проф. А. Савића. I. Сава Текелија (са сликом) од С. В. П. З. Бачки потписки листрикт од Ј. Кнежевића. 3. Сликe о дуга: I Из Далмације (са три слике). II Из Боко (са двије слике). III Из Црне Горе (са 5 слика) од др М. Дамитријевића. IV. Ускок. при- повјетка од Ђуре Јакшића. V. Коста Трифковић (са сликом) од С. В. П. VI. Правне поуке од др. С. Павловића. VII. О вођарству, четири чла- ка од др. Ђ. Нагошевића. VIII. Трегуб, слика из природе (са сликом) од проф. А. В. Поповића. IX. Приђ Панта Награјисало, приповјетка С. В. Поповића. X. Ђуро Даничић (са сликом) од **. XI. Шта ваља с мушком дјетом од др М. Јовановића-Батуца. XII. Школске штетности од С. В. П. XIII. Зарад здравља од др Јована Јовано- вића XIV. Светозар Марковић (са сликом) од В. Ђ. XV. Бојак бију Херцеговци (са сликом). XVI. Вође српскога устанка и њихов животисне (са сликама) од М. XVII. Паскалица од Панта Поповића. XVIII. Шола од Абукалема. XIX. Пет! Мај- ка приповјетка (са сликом).

У то ушлетене оригиналне pjesме Звај-Јо- вана Јовановића и Мите Поповића.

Ван тога пуно чланцића о разним корисним стварица: зарад здравља из ратарства, кућарства и т. д.

С Л И К Е:

I. Ликови: Сава Текелија, Ђуро Даничић, Коста Трифковић, Светозар Марковић, П. Путо- писно: Дубровник, Слав Крак, Далматинка из Макарске, Суторина, Котор, Цетиње (у пет сли- ка). III. „Бојак бију Херцеговци“! слика са бо- јишта. IV. Мајка приповјетка.

Велика насловна слика:

„ВОЂЕ СРПСКОГА УСТАНКА“.

Цијена је „Орлу“ за год. 1876 само једна динар.

И „Орло“ за 1876 годињу изијеше 10 та- бака велике четвртине на углавеној артији и штампан се да подири трошкове овога увећаног и удешеног изласка у 8000 пријерака.

Ко зна шта стоји умјетно резале и цр- тале слика, лијена и укуса израда, тај ће знати, да цијена од 50 новч. није удешена за илесту- лацију — него тек је, за да подири гдне трош- кове овако добре књиге за народ. По томе и о- пет се уздамо, да ће „Орло“ за 1876 г. бити и најбоља, и најљепши и најјединији српски ка- лендар за г. 1876, кога треба да набави свака српска кућа.

Свила препродавцима „Орло“ без разлике дојено на десет и више колада 20% рабата или краће речено 10 новчића по коладу. Све наруч- бине било за готово или поштанским поузелем (Postnachnahme) или у комисијон управљају се на: А. Пајевића у Н. Сад. Наручбине из Србије нека се шаљу књижари В. Валковића у Биоград. У Н. Саду, на каин Госпођинали 1875.

Издавачи „Орло“ за 1876 годињу Стетан В. Поповић и Арса Пајевић.

О Г Л А С.

Х А Љ И Н А

ЈЕСЕЊСКИХ И ЗИМСКИХ зготовљених у Бечу, најбоље врсте и најквалијета кроја довои сам ово дана у великом избору.

Јављајући ово поштованој публици учтиво позивам свакога, ко потребује добре робе а не јефтину цијену. да не ичавстијо посјетом или наручијом.

Наручбине изван Котора одиравају се не одложно.

Котор, 1. Октобра 1875.

Драгутин Флорен чо.

Штампано у државној штампарији.